

Klic TRIGLAVA

LETO XVI.

LONDON, 22. JUNIJA 1963.

ŠTEV. 289.

JANEZ VÉLIKI

Duhovno veličino pokojnega papeža Janeza predstavlja njegova neizmerna vera v Boga, ki bdi nad Cerkvijo in človeškim rodом. To ga je vodilo, ko se je odločal za naravnost revolucionarne korake v času svojega vladanja, ta vera mu je dajala moč, ko je hrabril svet okoli sebe, češ, kaj se bojite maloverni, Bog je vendar z nami, bodimo dobri in vanj zaupajmo. Neizmerna lju bezen do sočloveka - kristjana ali pogana - pa je izražala pa peževo človeško veličino. To sta bili dve najbolj bleščeči po tezi njegovega značaja, s katerima pa ni le osvojil množice, tako da resnično ni imel sovražnika, ampak je ne samo katoliš ko Cerkev temveč vse krščanstvo potisnil na pot, s katerega ni povratka.

Uspehov tega moža, ki ni imel izrednih intelektualnih darov, ki je bil dokaj vesele narave in neformalnega nastopa, skromnega ponašanja ter predvsem revnega kmečkega izvora, ne bomo razumeli, ako ga ne gledamo iz gornjih dveh vidikov. Kajti vse ostalo, kar je oblikovalo ali vplivalo na njegov značaj, ni mo glo v njem ustvariti tistega šestega čuta, s katerim je začel in dopolnil svojo kratkotrajno vlado katoliške Cerkve.

Zdaj šele jasneje vidimo stagnacijo, ki je prevladovala v ka toliški Cerkvi, da o krščanstvu na splošno niti ne govorimo, v času pred smrtjo Janezovega predhodnika. Tedaj je bilo vse ne kam toga določeno, vse preveč formalistično in Cerkev se je zdela vse preveč in nepotrebno absolutistična - skratka nekaj nemogočega za dobo, ki sta jo rodili dve svetovni vojni in ab normalni skok v znanosti. Čeprav so mnogi čutili to težko vzdū šje, so bili redki glasovi, ki so svarili pred nevarnostjo in še tisti so bili kmalu udušeni. Večina ni prav dojela položaja v katerem smo se tedaj nahajali, a čutiti je bilo nekaj nena ravnega. Zdaj pa, ko smo se tako sprostiti in ko gledamo na zaj, postaja vse to bolj jasno in zdaj vemo, kolikega pomena je bilo, da smo v tistem letu 1958. dobili papeža, ki je slutil veliko nevarnost in razumel čas ter razpoloženje človeških duš in src. Brez prehudih pretresov je storil prve revolucionar ne korake, previdno, modro, a vedno poln očetovske ljubezni.

Z vesoljnim zborom se je dejansko lotil trdnjave papeške nez motljivosti in nakazal vlogo, ki si jo naj v obziđu te trdnjave določijo škofje. Da so ti to prav razumeli, smo videli ob "uporu angelov", ko je šlo za sprejem teže o izvoru razo = detja. Cerkvenim "aparatačikom" pa je bilo vsaj v načelu odka zano mesto, ki jim gre - daleč za papežem in škofi. Dalje je bila poudarjena vloga sv. pisma s tako silo, da to skupno izro čilo zdaj zares predstavlja središče, okoli katerega kristjani lahko razpravljamo, ker nas to druži. Z "Materjo in učitelji co" ter še bolj z "Mirom na zemlji" je papež Janez razpravljajal odnose med ljudmi ter pokazal na rešitev perečih vprašanj.

Ni čudno, da je njegova prerana smrt 3. junija dobesedno pretresla svet, pa čeprav smo v naprej vedeli za neizogibni konec. Niso bili le kralji in prezidenti, politiki in državniki, verni in neverni, katoličani in nekatoličani, ki so žalovali za njim. Poglavarji vseh mogočih Cerkva so molili zanj. Si morete misliti canterburyjskega nadškofa, ko opravlja svečani requiem za katoliškim papežem? In vladne zastave na pol droga v vseh mogočih krščanskih in nekrščanskih prestolicah? In sožalje najvišjih komunističnih prvakov? Pa zvonjenje v protestantskih katedralah? In molitve ter telegrami številnih pravoslavnih patrijarhov? Če to ni nekrvava revolucija, kaj je potem?

Zgodovina včasih pozno izreče svojo sodbo. A vsi vemo, da je bil Janez XXIII. zelo dober človek v polnem pomenu besede. A zgodovina ga ne bo sodila samo po tem. Prav nič ne bomo presenečeni, če ga svet nekoga dne nazove Janez Veliki, katoliška Cerkev pa prišteje med svoje največje papeže. Kajti ne pozabimo sledečega, kar nam je razkril John Lawrence, anglikanski laik, diplomat in časnikar, ki se je čisto mu dil v Rusiji ter bil v osebnih stikih s pokojnim Janezom: "Papeževa za sluga je, da rusko ljudstvo prvič v štiridesetih letih začenja verjeti, da katoliška Cerkev ne pripravlja vojne..." Kdor ne dojame, kaj se skriva za tem dejstvom in kakšne perspektive se na dolgo dobo s tem odpirajo, mu pač ni pomoči.

Bil je papež Janez, tedaj apostolski vizitator v Bolgariji, ki je pred slabimi štiridesetimi leti rekel zbranim časnikarjem: "Gotov sem, da veste, da ni orožje ampak ideja, ki vlada svet."

Tudi Slovenci se bomo radi spominjali dobrega papeža Janeza, saj nam je nazadnje on dvignil staroslavno ljubljansko škofijo na stopnjo nadškofije. In on nam je ob zadnji Veliki noči tako mehko voščil z balkona bazilike sv. Petra: "Vesela Velika noči!" Da, noči, z mehkim i na koncu.

Bog mu bodi dober plačnik!

"MAGNIFICI EVENTUS"

Kot smo na tem mestu že lani julija opozorili, praznujemo letos 1100 letnico prihoda sv. bratov Cirila in Metoda med slovanske narode. Leta 862. je namreč knez Rastislav prosil bizantinskega cesarja Mihaela, naj mu pošlje misijonarjev, ki bodo v domačem jeziku učili njegovo ljudstvo krščansko vero. Za to sta se potem odločila solunska brata in v začetku naslednjega leta zares prispela na Velehrad na Moravskem. Dvakrat sta preko slovenskega ozemlja potovala v Rim, in knez Kocelj je spadal s svojim ljudstvom v Metodovo nadškofijo.

Uvedba slovanskega bogoslužja je postalo resnično most, ki veže Vzhod z Zapadom. Tega se je dobro zavedal tudi pok. papež Janez, ki je 11. maja, na praznik sv. bratov po bizantinsko-slovanskem obredu naslovil na vse slovanske škofo okrožnico z naslovom "Veličastnega dogodka stoletnica" (Magnifici eventus), v kateri proslavlja delo sv. bratov in vse Slovane poziva, da v tem jubilejnem letu še posebej molimo ter delujemo v Apostolstvu sv. Cirila in Metoda, ki ga je pred sto leti ustanovil mariborski škof Anton Martin Slomšek.

KVALIFICIRANA SAMOODLOČBA

Ob zaključku polemike med gg. Farkašem in Marčetičem bi rekli nekaj načelnih misli o pravici do samoodločbe, ker smatramo, da prav ta točka ni bila zadovoljivo obdelana.

Države so ustvarjene zaradi ljudi in ne obratno. Ako torej neka državna tvorba, ki jo Slovenci pojmujejo kot administrativno enoto, (dočim pa narod, ki ga sestavljajo ljudje, etniško enoto,) ne zadovolji svojih državljanov, izgubi država svoj smisel. Zato samo ljudje, ki ne z zakonom ali kraljevskimi ukazi ampak v svoji zavesti sestavljajo narod, odločajo o tem, v kateri državni tvorbi bodo živeli. Toda to nikakor ne

pomeni, da bi smela večina diktirati narodno zavest vsakemu posamezniku. Če se torej nekdo, ki je bil rojen kot Slovenec, zdaj nacionalno čuti Jugoslovana, bi bilo nedopustno politično ali fizično ga križati, češ da je izdal svoj narod. A po drugi strani ni govora, da bi tak Jugoslovane smel vsiljevati tako nacionalno jugoslovanstvo ostalim odn. ne spoštovati njihove narodne zavesti. Seveda sledijo gotove politične posledice vsled takega nacionalnega odpada ali prehoda, toda te ne smejo biti v opreki s priznanimi človeškimi pravicami. Po drugi strani se nam zdi nerealno, aplicirati osebne pravice na narodne pravice. Poznamo države, ki dajejo vse ali mnoge pravice posameznikom, a niti v najmanjši meri ne dajejo pravic narodnostnim skupinam v tisti državi, da bi se narodnostno izživljale in izjavljale, s tem pa kajpak tudi uporabljale pravico do samo-odločbe. Zato osebne pravice same po sebi nikakor še ne vsebujejo narodnostnih pravic in ni zato čisto nič odveč, če jasno in glasno postavljamo zahtevo po pravici narodov na samodločitev.

Seveda so gotove omejitve v praktičnih ozirih, ko gre za manjšine ali teritorialno pomešane etniške skupine, toda osnovnega načela to ne spreminja. O narodni zavesti prav tako ni mogoče diskutirati kot tega ne moremo o okusih.

Jugoslavija je bila ustvarjena v imenu samodločbe narodov in če skupna država ni zadovoljila potreb in pričakovanj njenih državljanov, je v skrajni posledici pač izgubila svoj smisel. Kako morete siliti ljudi različnih nacionalnih zavesti v neko državno tvorbo, če je nočejo? Toda ker pa politične okoliščine narekujejo, da je neka skupnost več kot potrebna tem različnim narodom, je jasno, da se bodo vsled prvotnih slabih izkušenj drugič izjavili za to skupnost le, če jim bodo v naprej zajamčene gotove pravice, med katerimi je kajpak najbolj učinkovita pravica do samodločbe odn. do odcepitve. Prigovor, češ da taka pravica v naprej slabi skupnost, je možno uravnovesiti z zagovorom, da samo taka pravica, kakor Damoklejev meč, opozarja slehernega potencialnega uzurpatorja ali unitarista, da se igra z ognjem. Posledično torej taka pravica krepi in varuje državno skupnost.

Vendar pa ob tem pridemo do kritične točke, ki jo vsi pozabljajo:

Ta pravica do samodločbe je kočljiva, če gre za več kot dva naroda, ki sestavljajo neko skupnost. Konkretno: Slovenci se n. pr. odločimo za Jugoslavijo iz delno čustvenih in delno interesnih razlogov. Podobno storijo tudi Hrvati, Srbi, Macedonci, (bosansko-hercegovski problem je specifičen.) Vzemimo, da pride pozneje v skupnosti do krize in Hrvati hočejo na podlagi pravice do samodločbe - ven. V kakšnem ploščaju se zdaj znajdemo Slovenci, ki smo v mednarodno-političnem pogledu od vseh slovanskih narodov zaradi števila in geopolitike najbolj izpostavljeni, in n. pr. ne smatramo hrvaške zahteve po odcepitvi kot dovolj tehten varok v obstoječi krizi? Bomo mar Slovenci zaradi hrvaške pravice do odcepitve posiljeni, da napravimo politični samomor? Ali pa da za vsako ceno vstopimo v neko kombinacijo s Hrvati, čeprav bi pred nastajanjem južnoslovanske skupnosti lahko izvlekli večje ugodnosti, če tedaj ne bi vstopili v to skupnost ampak izbrali kako drugo kombinacijo? V takem primeru, ki nikakor ni samo teoretičen, smo lahko torej predani na milost in nemilost - v imenu pravice do samodločitve! - enega ali drugega ali pa vseh svojih sosedov! To morajo torej razumeti vsi tisti, ki iskreno hočejo boljšo Jugoslavijo, ker gre vsaj za usodo poldrugega milijona ljudi. Ni dvoma, da bo naš položaj pozneje vse težji če že ne usoden, kot pa bi bil na začetku, če se ne bi odločili za južnoslov. skupnost. Iz tega razloga gremo mi dalje in zaradi tako specifičnih primerov - toda priznavajoč v načelu pravico do polne samodločbe - postavljamo mi sel o načelu kvalificirane samodločbe. Biti morajo namreč neke garancije, da ne bo zaradi sorazmerno majhne politične krize neka vlada, parlament, sestavne države že zahteval odcepitev. Morda bi za to bil potreben 2/3 plebiscit v celotni skupnosti ali v okviru dotičnega dela, ki želi odcepitev. Ali pa mora sestavna država v vprašanju dobiti pristane nek vsaj še ene druge sestavne države. Možnosti je kajpak mnogo. Jasno pa je, da bi morala biti pravica do odcepitve mednarodno pravno zaščitena, z ozirom na skupni dogovor, da bi tako takoj posegla vmes mednarodna sila, če bi poskušal kdo uvesti diktaturo ali sprovesti kak puč.

R A Z G L E D I

ŠKOFIJO SO RAZDELILI

Lani julija (KT 278) sem poročal o poskusih episkopa ameriško-kanadske eparhije g. Dionizija, da bi razbil srbsko pravoslavno Cerkev. Po njegovem mnenju in mnenju njegovih pristašev je namreč ta Cerkev v domovini več ali manj v rokah UDBE, pa je bil zato mnenja, naj se zamejska pravoslavna Cerkev oddvoji od domovinske, seveda pod vodstvom vladike Dionizija, in postane neodvisna od patrijarha in sv. arhierjskega sabora v domovini. Vladika Dionizije bi končno še pristal na to, da bi bil povišan v metropolita in da se mu potem poredi del srbske pravoslavne Cerkve izven Jugoslavije, v kateri bi on postavljajl škofove itd. Velika večina zamejske srbske duhovščine, praktično vsi, pa so bili proti tem ambicioniznim načrtom vladike Dionizija, in je tako v emigraciji prišlo do spora do dokajšnje vznemirjenosti med verniki. Vsa zadeva je postala skrajno mučna in storjeni so bili mnogi koraki, da bi vladika Dionizije spremenil svoje stališče. Zdaj berem v epilogu - odločitvi Sv. arhierjskega sabora, ki mu predseduje patrijarh g. German, da je bil 10. maja episkop Dionizije razrešen svojih dolžnosti, da mu je bilo prepovedano sveštenodejstvo (opravljanje duhovske službe) do zaključka kanonskega sodišča in da je bil proti njemu uveden sodni postopek. Istočasno so bile izdosedanje ameriško-kanadske eparhije ustanovljene 3 nove škofije in sicer srednje-vzhodna ameriško-kanadska, srednje-zapadna ameriška in zapadna ameriška. V prvi je bil imenovan za episkopa dosedanji protojerej g. Stevan Lavtavić iz Windsora v Kanadi, v drugi je ostal episkop g. Dionizije, vendar pa poslane ne sme opravljati, dokler je pod sodno preiskavo; tako ga zastopa administrator arhimandrit g. dr. Firmilijan Ocokoljić. Tretja episkopija ima tudi začasnega administratorja g. Grigorija Udickog.

Toda vladika Dionizije je smatral, da s tem še ni konec cele zadeve. 31. maja je izdal obširno poslanico, v kateri na podlagi ustave Patrijarhije in ustave ameriško-kanadske eparhije osporava pravico patrijarhu in sv. arhierjskemu sinodu, kakor sta odločila. "Jasno je, da komunistični režim Jugoslavije, ki je z ustanovitvijo Macedonske Cerkve razbil edinost Srpske pravoslavne Cerkve, z razbijanjem naše eparhije razbija edinost in celovitost srbske Cerkve v inozemstvu... in v razbijanju te eparhije se jasno kažejo komunistični cilji."

V zvezi s svojo začasno razrešitvijo in postavitvijo pred cerkveno sodišče prabi g. Dionizije: "Poslednja leta me je sv. Arhierjski sabor nekajkrat opomnil, 'naj se ne bavim s politiko', ker sem se boril proti komunizmu v vseh njegovih vidkih. Navajali so, da jih to v Jugoslaviji ovira... Sam predsednik delegacije, metropolit Damaskin, mi je rekel, da bi jaz moral vzpostaviti zvezo in sodelovanje s Titovimi komunističnimi predstavniki v Ameriki in Kanadi, kar sem odbil. Protestiral je, ker sem dvakrat, trikrat pred njimi, na banketih cerkveno-šolskih občin odkrito napadel komunizem in Tita, in izjavljal, da sem za ideološko borbo generala Draže Mihailovića. Zaradi tega me preganja komunistični režim preko naše patrijarhije v Beogradu!"

G. Dionizije izjavlja, da po svojem mišljenju ni storil nobene napake niti se je pregrešil glede odredb ali kanonov in nauka Cerkve. "Zaradi tega ne priznam niti delitev naše eparhije niti naloženo mi kazen, izrečeno brez kakršnega koli sojenja, brez vsakršne preiskave"... "Pozivam celokupno ameriško in kanadsko Srbstvo, duhovščino in cerkveno-šolske občine, da odbijejo odločitev sv. arhierjskega sabora in sinoda kot nepravilno in nekansonsko."

"V tem, kar se zdaj dogaja, je videti, da.. Titov komunistični režim ne izbira sredstva za likvidacijo svojih sovražnikov. Naš narod te eparhije...lahko sklene, ... da ne bo v bodoče priznal nobene

odločitve cerkvenih oblasti iz Jugoslavije, kot ne priznava nobene odločitve komunističnih oblasti, niti Titov komunistični totalitarni režim. Tega mu (narodu) jaz ne morem prepričati in odgovornost za to bo v enaki meri padla i na Titov komunistični režim i na sv. arhijerejski sabor i na samega patrijarha Nj. Sv. g. Germana."

V postscriptu svoje poslanice dodaja g. Dinozije: "Odgovornost za to pa bo padla tudi na g. Momčila Djujića in njegovo skupino zaradi njegove klevetniške in razdiralne akcije in propagande med ameriškim in kanadskim Srbstvom. Odgovornost bo dalje padla tudi na skupino duhovnikov te škofije, ki so včlanjeni v "Duhovniškem združenju", in ki so v svojih resolucijah - brez izjav da so za kralja in da so borci proti komunizmu - izjavljali vdanost in pokorščino patrijarhiji, me ne pa so obsojali, ker zagovarjam in branim avtonomijo te eparhije."

Zanimivo bi bilo omeniti, da sta bila vladika Dionizij in "vojvoda" Djujić velika prijatelja dolga leta nazaj, dokler se njuni ambiciji nista križali, ko sta oba hotela postati srbska politična voditelja v Ameriki in Kanadi. Zato je nedavno, pred svojim padcem, g. Dionizije kaznoval g. Djujića z začasno prepovedjo "od svete tajne pričesca" (prepoved obhajanja) za dobo treh let in izgubo pravice na članstvo v cerkvenih forumih in občinah. Kot razlog je bilo navedeno, da je "duhovnik Momčilo Djujić po lastnem priznanju vodil svoje borbene edince v Jugoslaviji, ubijal in prelival človeško kri..." in s tem "da je postal četniški vojvoda", grešil proti raznim cerkvenim kanonom itd. Toda poleg tega, da je g. Dionizije vseh teh poslednjih dvajset let dobro vedel, da je duhovnik Djujić "prelival človeško kri" v času druge svetovne vojne, je smešno tudi dejstvo, da - kot duhovnik - g. Djujić ne spada pod njegovo jurisdikcijo ampak še vedno pod jurisdikcijo dalmatinskega vladike.

Južnoslovanska demokratska zveza

V svojem zaključku (KT 288) se je g. Marčetić sprva osebno zaletel vame in me skušal najprej verbalno uničiti ali prestrašiti in potem preiti na poleniko. To me kajpak ne vznemirja niti čudi niti to za merim g. Marčetiću. Bojim se le, da bodo nekateri čitatelji mislili, da je g. Marčetić neotesan, "prost" človek, kar pa je daleč od resnice. Tak način debate je značilen za mnoge Srbe in oni pri tem dejansko nič hudega ne mislijo. Če bi midva lahko to reč osebno predebatirala, ni nobenega dvoma, da bi drug drugega na začetku najprej pošteno ozmerjala potem pa bi prešla na debato in jo verjetno zaključila s psovki...

Iz pojasnila g. Marčetića jasno sledi, da je JDZ vse tisto, kar Zbor ni. Zanimiv je njegov prikaz Zbora: to utegne pomagati tistim "protikomunističnim" Slovincem v Ameriki in drugod, ki so nekoč ali pa še vedno sodelujejo z Zborom, medtem ko nam je nekaterim vse to bilo že zdavnaj znano. Da pa je g. Marčetić obsodil sodelovanje z okupatorjem, pa je gotovo korak naprej. Vsekakor, dasi on tega izrecno ne omenja, zaključujem, da je to tudi obsodba samega firerja in učitelja Dimitrija Ljotića. Mar ne?

Te razprave med menoj in g. Marčetićem sta se dotaknila tudi obe glasili JDZ in sicer SRPSKI VIDICI (fbr-marec 1963) ter HRVATSKA ZORA (marec-april ter maj, z naslovom "Razgovor s poludemokracijom").

VIDICI, ki jih ureja g. Slobodan Stanković, le citirajo del prvega članka g. Marčetića, "člana Glavnega odbora JDZ" in pri tem pravijo: "Kot je poznano, je Vekoslav Farkaš eden od leaderjev Udruženja boraca KJV 'Dražo Mihailović' in ugledni član Slovenske Pravde".

Chefredakteur HRVATSKE ZORE g. Roko Kaleb, je pa dal svoji domišljiji prosto pot. S svojim pisanjem poskuša g. Kaleb že precej časa imitirati Stjepana Radića, toda največkrat izpade, kot da je pisal po knjigi "vojvoda" Jevdjević. Tudi g. Kaleb poudarja, da sem "ugleden in vplivni" član Udruženja boraca in izkorišča oba članka, da napada D. Mihailovića. Ti napadi so kajpak silno potrebni, ker dokazuje s tem Hrvatom vseh barv in enako Macedoncem v emigraciji, da je HRV. ZORA glasilo "pravih" Hrvatov, JDZ pa zares demokratska organizacija, medtem ko so četniki, Draža Mihailović itd stara jugoslovanska reakcija.

Čudi me le, da gospodje iz JDZ - enako kot njihovi nekdanji tovariši v Zboru - pozabljajo, da so začas okupacije imeli tudi ljotičevci svoje četnike. Srpski dobrovoljački korpus, "ljotičevci", kot jih je narod nazival, so od samega začetka okupacije pošiljali svoje ljudi in orožje v Bosno, Srem in Slavonijo v borbo proti ustašem in komunistom. Mnoge zločine teh "ljotičevskih četnikov" danes pripisujejo četnikom, ki so se smatrali Mihailovičevi. Preko mene je g. Kaleb skušal napasti tako Dražo Mihailovića kot "Zbor", pa Liberalno Internacionalo in NASO REČ. Na nekem mestu piše: "Nepotrebno je govoriti, da ta razgovor o pravici do samoodločbe ni le teoretične narave ampak ima tudi svoje praktično-politične posledice. To se je najbolj pokazalo nedavno v primeru Liberalne internacionale, ko so se prijatelji g. Farkaša odločno uprli ostvaritvi hrvatske sekcije, ker so oni zamislili ustanovili svojo 'jugoslovansko' sekcijo. In drugod: "...zdaj je treba povedati tudi to, da smo že v Ljotičevem 'Zboru' imeli posla z ljudmi, ki so hoteli poleg g. Farkaša omalovaževati nacionalni problem, trudeč se z vsemi silami, da odvrnejo pozornost na drugo stran. To je poznani psihološki trik ljudi, ki hočejo oslepariti. In kot vidimo sezday tudi g. Farkaš obnaša kot stoo odstotni ljotičevce..." "Zdi se nam, da je g. Farkaš na najboljši poti, da idejno in 'fizično' krene v ljotičevce - med zboraske intelektualce, o katerih stalno sanja. Saj to isto misel ljotičevci neprekinjeno izpovedujejo..." "...tako bo pri g. Farkašu in njegovih prijateljih vedno več koketiranja s stvarnimi ljotičevci okoli 'Zbora' in 'Iskre'. Za to ni niti potrebno navajati razlogov ker so preveč očitni. 'Naša reč' je že začela z namigovanjem..." in tako dalje. Naj mimogrede še navedem, da je g. Kaleb na nekem mestu mene in "moje prijatelje" imenoval satelite Srbske zadruge Oslobođenje, ki izdaja NASO REČ. Po mnenju g. Kaleba in vodstva JDZ smo mi vsi lažni demokrati, poldemokrati, medtem ko so oni v JDZ pravi, dosledni demokrati.

VEKOSLAV FARKAŠ

PISMA UREDNIKU

G. urednik! Da ne bo nadaljnjih ne = sporazumov, bom hvaležen, če objavite da se ne skladam s stališčem prijatelja Slavka Farkaša glede pravice narodov do samoodločbe in do antikomunizma. Svoje mnenje o pravici do samoodločbe sem pojasnil v članku, ki sem ga 12. maja poslal v objavo NAŠI REČI. O drugih rečeh bom še pisal, a mi trenutno ni možno. Le dodam: ako sta priznavanje samoodločbe in antikomunizem značilnosti fašistov, sem fašist tudi jaz.

LJUBO SIRC

Londonski sestanek: G. urednik! Nisem posebno navdušen nad "Slepimi mišmi" (čeprav je naslov uvodnika - KT 288 - mogoče razumeti dvoumno, da se torej nanaša ali na sestankarje ali na tiste, ki o sestanku niso nič vedeli.) Toda ali ni mar to bil eden prvih primerov v dolgih letih, ko so sodelovali tudi vidni člani HSS, verjetno s pristankom dr. Mačka. Ali ne bi že zaradi tega ta dogovor med Hrvati in Srbi zaslužil bolj pozitivno obravnavo? So res okoliščine bolj važne kot stvar sama? J.R.

(Nerazumljivo je, kako malo pažnje se polaga na takt in postopek, ki sta včasih v politiki važnejša kot program ali ideologija. Zato se je bati, da bodo te začetne "okoliščine" pozneje sila otežkočale ali onemogočile širši sporazum, ki mora nujno biti dovolj širok, da bo zajel vse pozitivno-aktivne sile, če naj ima političen in akcijski pomen. Strinjamo se, da vliva prisotnost članov HSS upanje, a dodajamo, da odsotnost dr. Krnjevića in njegovo stališče to upanje manjšata. Dr. Maček mora nujno izbirati med alternativama, od katerih nobena ne more v HSS zadovoljiti vseh. Ena ali druga bosta povzročili bolečino. To smo imeli v mislih in tudi zaradi tega se nam ni zdelo realistično prezgodaj skakati od veselja, čeprav bi sicer to od srca radi storili. Saj je končno škandal, da po 18 letih še nismo v stanju sestaviti akcijski forum, ki bi pred svetom pobijal skorumpirani jugoslovanski režim. - Ur.)

M.P.G.:

Z VRATI NA HRBTU

- Saj bi bil zadovoljen tudi s čisto skromnim stanovanjem...

- Ti tega ne razumeš, tovariš! To ni napredno! Bolje, da sploh nimaš stanovanja...

To je odgovor, ki ga je ljubljansko DELO dalo v šali interesentu s tremi otroci, ko kritizira položaj stanovanjske izgradnje v republiki. In z vso pravico. V Sloveniji manjka danes okrog 90.000 stanovanj, a v celi državi več kot 800.000. Če bi hoteli rešiti ta problem vsaj v glavnem v 15 letih, bi morali zgraditi letno od 12.000 do 13.000 stanovanj. Lani so jih zgradili 9.207, predlani pa 8.669. V Ljubljani sami manjka 15.000 stanovanj, a se danji tempo izgradnje je okrog 2.500 stanovanj na leto. Od konca vojne do konca lanskega leta je bilo zgrajenih v Ljubljani 13.463 stanovanj odn. slab tretjina vseh stanovanjskih enot v mestu, katerih je sedaj 46.560. Gospodinjstev je 57.000, kar pomeni, da dobrih 10.000 družin deli stanovanja z drugimi družinami. Ako vzamemo v poštev še naravni prirastek, rušenje starih zgradb in priseljevanje v Ljubljano, vidimo, da bi bilo potrebno samo v Ljubljani zgraditi vsaj 4.000 novih stanovanj na leto, da bi rešili ta problem vsaj v desetih letih.

Vzrok tega pomanjkanja je predvsem v dejstvu, da je režim strahotno zameril stanovanjsko izgradnjo v prvih desetih letih svojega obstoja - tako nekako do revolucije na Madžarskem in ostalih revolucionarnih trenj v komunističnih deželah, ko je bilo delavskemu razredu in ljudstvu naenkrat dovolj zategovanja pasu za bodoče generacije. V vseh desetih letih so n.pr. v Ljubljani zgradili komaj 3.307 stanovanj, t.j. v dobi največjega navala podeželskega prebivalstva v mesto, ko so morali ljudje živeti po barakah kot v kakem koncentracijskem taborišču. "Ključni objekti" in "bazična industrija" so imeli prednost - vse v skladu z marksizmom-leninizmom. In to po vsem med vojnim razdejanju, ko so ljudje upravičeno pričakovali izboljšanje svojega življenjskega standarda.

Revolucionarni dogodki so kaj hitro napravili konec partijskemu teoretiziranju, toda kar je bilo zamujenega, je ostalo zamujeno. In še potem, ko se je režim odločil za povečano stanovanjsko izgradnjo, ni mogel preko "načel", ki so zavirala privatno izgradnjo in izgradnjo cenениh stanovanj. Manjka družbene lastnine in luksuznih stanovanj je delovala nevzpodbudno na državljane, ki niso videli mnogo haska v grajenju stanovanj iz lastnih sredstev in še manj smisla v naraščanju svojih hranilnih vlog v ta namen. Zavihanje osebne lastnine je uničila podjetnost državljanov. Vse dokler so ljudje živeli v strahu, da bodo obdolženi okoriščevanja, je bila splošna potreba na nizki stopnji. Režim je moral tako tudi tu popustiti, čeprav mu ni dala žilica miru, da bi uvedel zakona o podržavljenju zgradb, ki odreja, da "stanovanja ne morejo biti vir izkoriščanja in bogatenja." S tem je bil napravljen kompromis, ki je po eni strani legaliziral privatno izgradnjo, po drugi strani pa rešil čast in pravovernost komunističnega režima.

Pred kratkim so objavili rezultate triletnega delovanja komisije za podržavljenje zgradb v Sloveniji. Poročilo pravi, da je bilo delo precej olajšano, ker so bili državljani "zelo disciplinirani" - hiš pač ne moreš utajiti - in da so sami prijavili 18.933 objektov za podržavljenje. Od tega jih je bilo dejansko podržavljenih okrog 3.300, kar pomeni, da je od izida zakona režim še bolj popustil v svojem socialističnem žaru.

"Širokogrudnost" režima se je obenem pokazala v tem, da zakon ne preprečuje, da ne bi državljani sami gradili "razen lastnih stanovanjskih zgradb še takšne objekte, ki jim služijo za oddih (weekendi), kot poslovni prostori (obrt), kot fond za oddajanje v najem (n.pr. tujske sobe) in podobno."

Posledice te večje sproščenosti so se hitro pokazale. Leta 1960 so zgradili v Jugoslaviji 75.700 stanovanj, od česar so "gradbena podjetja skupaj z režijskimi skupinami splošnega družbenega sektorja" zgradila 29.100, torej manj kot polovico. Leta 1961 je bilo zgrajenih 100.200 stanovanj - od česar samo 36.100 za račun "splošnega družbenega sektorja". A lani je bilo zgrajenih skupno 104.100 stanovanj - 39.150 za račun "splošnega družbenega sektorja". V Sloveniji so podjetja družbenega sektorja zgradila lani 6.920 stanovanj, "zasebniki v lastni režiji s pomočjo obrtnikov" pa 2.287 stanovanj, t.j. 24,8% vseh novozgrajenih stanovanj v republiki. Ta odstotek bi lahko bil precej večji, ako bi zasebniki imeli večjo možnost, da dobe posojilo. Dejstvo je namreč, da se ljudje branijo jemati v najem stanovanja "splošnega

družbenega sektorja" zaradi visokih stanarin. Za trisobno stanovanje, zgraje no tik pred vojno ali pa pred desetimi leti, znaša stanarina okrog 4.000 din na mesec. Za enako veliko in enako komfortno stanovanje, ki je bilo zgrajeno lani, pa znaša stanarina od 10.000 do 12.000 din na mesec. Pri povprečnem osebem dohodku, ki znaša v Sloveniji 28.400 din na mesec - a to je precej več kot v ostalih republikah - predstavlja to nemogoč odnos.

PROBLEM SOCIALIZMA

Vzrok leži v stalnem naraščanju cen gradnje. Povprečna cena za gradnjo enega stanovanja z 51 m² površine je znašala lani v klasični ali polmontažni gradnji 2.9 milijona din, v montažni pa 2.7 milijona. Povprečna cena za kvadratni meter koristne stanovanjske površine je znašala v klasični gradnji 58.200 din, a v čisti montažni 57.200. V Sloveniji je bila najnižja cena za kvadratni meter stanovanjske površine 33.000 din, najvišja pa 127.000. Medtem ko je bila povprečna cena za kvadratni meter v Sloveniji pred tremi leti okrog 40.000 din, znaša sedaj okrog 75.000! Pri tem pa, kot je omenil nek strokovnjak, je še precej ljudi, ki smatra, da pomeni kvadratura visok stanovanjski standard, ne pa "funkcionalnost" stanovanja. Če je stanovanje bolje urejeno in bolj "funkcionalno", je lahko njegova površina tudi manjša. Cene gradbenega materiala - predvsem lesa, betonskega železa, cementa, itd. - so tudi precej višje kot evropske, "ker se vleče akumulacija vse od izdelovalca kljuk pa do zadnjega obrtnika". Kljub temu pa to ne pomeni, da so stanovanjski bloki brez napak. V Kranju, recimo, so na Zlatem polju zgradili tkzv. "stolpnice" (stanovanjske hiše), v katerih četrto nadstropje niti vode nima, medtem ko je streha puščalo skoro celo zimo. V dveh ljubljanskih "stolpnih" s štirinajstimi nadstropji ni dvigal. Itd.

"Pocenitev stanovanjske izgradnje je nujna," je izjavil ing. Vladimir Šljajmer, predstavnik zavoda za stanovanjsko izgradnjo okrajnega ljudskega odbora Maribor, "ne bi pa smela osiromašiti stanovanjskega standarda. Praksa nam kaže, da primitivna stanovanja z eno samo pipo, brez kopalnice, s skupnimi stranišči, itd, hitro propadajo, ker ljudje nanje ne pazijo. Res pa je to nekoliko težko vskladiti s stanarinami za tiste ljudi, ki imajo razmeroma nizke osebne dohodke. Zdi se mi kar dobra rešitev, da družine s skromnimi dohodki dobe stanovanja v starih hišah, kjer so stanovanjski pogoji še vedno boljši kot v raznih barakah, provizorijih, itd." Z drugimi besedami: revež je revež, pa naj živi v kapitalistični Ameriki ali socialistični Jugoslaviji. Neumnost je le to, da se vztraja na tem, da stanovanjski standard ne sme biti "osiromašen", pa naj potem že imamo še tako kričeče nasprotje med barakami na eni in luksuznimi stanovanji na drugi strani. Tako "osiromašenje" bi bilo baje nesocialistično, ker je cilj dati vsaki družini luksuzno stanovanje - v naslednjih sto letih. Lojze Cepuš, član republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev, je docela pravilno ugotovil, ko je dejal: "Delavci so marsikje pripravljene sami delati, ni pa za to pravih možnosti. Sploh je po mojem odprto vprašanje, kdo bo dal sredstva za tisto kategorijo delavcev, ki imajo skromne osebne dohodke." Morda bi vprašal ideološko komisijo CK ZKS?

Zarek upanja predstavlja izjava Vlada Majhna, sekretarja za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve izvršnega sveta Slovenije, ki je iskreno priznal: "Pri nas je prišlo do določenega konflikta s projektanti. Pred kratkim sem govoril z znancem, ki se je vrnil iz ZDA. Pripovedoval mi je, da je v Ameriki individualna izgradnja zelo luksuzna, družbena pa sila skromna in normativna. Pri nas pa je ravno obratno. Zasebnik, ki že s projektom omeji gradnjo na razpoložljiva sredstva, gradi zelo skromno, v družbenih stanovanjih pa smo razkošni. Projektant, ki se pri nas ne more prav nič življati pri zasebniku, si skuša dati duška v družbeni izgradnji. Te neskladnosti bo treba odločneje reševati in skladi imajo tu pomembne naloge. V tujini daje družba točno toliko in toliko sredstev za stanovanje in nič več, pri nas pa takoj privlečemo na dan - problem socializma. Po mojem pa je osnovni problem socializma v tem, ali ima človek streho nad glavo ali ne, ne pa, da ima določena vrsta ljudi v stanovanjskem standardu evropsko normo, nekateri pa žive v neznosnih razmerah." - Za to modrost je bilo treba iti k znancu iz ZDA namesto k Marksovemu Kapitalu. Toda stanovanjski skladi so tudi čudna ustanova. Ljudje, ki vlagajo vanje svoje prihranke, da bi pospešili gradnjo stanovanj zase in druge, ne dobijo nobenih obresti, ne glede na to, koliko časa morajo čakati na svoje stanovanje. Zgodí se pa tudi, da dobe svoj denar po daljšem času nazaj, čeprav so z njim pomagali drugim do stanovanj, ki so bila "administrativno" razdeljena. Morda bo tovariš Majhen srečal še kakega znanca, ki se je vrnil iz Anglije in ki je slišal za "building societies"?!

FRANTIŠEK HLAVAČEK:

PORTRET ENE GENERACIJE (II)

VOJNA 1914 - 1918

Ob izbruhu vojne 1914, sem bil vpoklican v avstrijsko vojsko ter sem postal adjutant nekega bataljona rezervne vojske. Ta edinica je bila koncem leta 1914, skupno s petimi drugimi rezervnimi bataljoni, poslana v madžarsko trdnjavo Komarno. Tam smo pričeli graditi vrsto poljskih utrdb, ki naj bi preprečile ali popolnoma onemogočile prodiranje ruske vojske proti Dunaju in Pešti, če bi že kdaj prodrla do Komarna. Kot adjutant sem na konju nadzoroval vse to delo, pregledoval načrte, ter jih kopiral za - Ruse. Upal sem namreč, da bodo oni prodrli do Komarna, nakar sem imel namen pobegniti na njihovo stran, ter jim izročiti načrte utrdb, da bi tako čimprej zasedli Komarno. Pri tem poslu mi je pomagalo še več čeških oficirjev in podoficirjev, ki so imeli nalogo v danem trenutku sabotirati avstrijske akcije. Toda ruski poraz pri Gorlici, v Galiciji, je uničil vse te naše upe.

Kljub tej svoji zmagi, pa je avstrijsko poveljstvo vztrajalo pri svojih načrtih za utrditev Komarna, za vsak primer. To moje bivanje v Komarnu, ki je samo 70 km od Budimpešte (eno uro z vlakom), mi je dalo priliko, da sem se mogel pogosto sestati s svojimi prijatelji iz "generacije 1895", ki so kot člani hrvatsko-madžarskega sabora, sodelovali na teh sejah v Budimpešti ter me prihajali obiskat v Komarno. Med njimi so bili Vilder, Bertić, Lorković, Poljak, Heimrl, Dušan Popović in drugi. Obiskal pa sem jih tudi jaz trikrat v Budimpešti, kjer sem se tudi tajno sestal s konfiniranim Svetozarjem Pribićevićem. Imel sem priliko obiskati tudi sejno dvorano sabora, kjer je na Pribićevićevo klop nek Madjar napisal: haza-arulo, to je veleizdajalec.

V času teh obiskov in v klubskih prostorih hrvaške delegacije, smo imeli dolge konference, na katerih so me obveščali o dogodkih v Hrvatski o svoji politični taktiki do Tiszove vlade, ter me povpraševali po mojem mnenju o teh vprašanjih. Tako sem bil podrobno poučen o njihovih ciljih, ter o potih, po katerih so jih hoteli doseči. Poučen sem bil tudi o tem, da je njihovo sodelovanje z Madžari začasnega značaja, dokler ne pride čas, ko bodo lahko pokazali svoje karte ter izvedli odcepitev od Avstro-Ogrske ter dosegli zedinjenje vseh Jugoslovanov. Cilj je torej ostal neizpremenjen, toda razmere so narekovale neko navidez lojčno politiko, ki pa jo nekatere zgodovinske knjige označujejo za "oportunistično".

Većeslav Vilder je to politiko ob neki priliki karakteriziral tako: Kot so naš Madžari prevarali po Riječki resoluciji, tako bomo sedaj prevarali mi Madžare in Avstrijo, ko dozori čas, samo da bodo to pot posledice mnogo hujše. Za Madžare namreč in za Avstrijo.

Vse te njihove načrte in stremljenja sem v polni meri odobravал ter jih ohrabreval, naj se ne plaše očitkov "oportunizma". Tega očitka sta bila deležna pogosto tudi voditelja mladočeške liberalne stranke, dr. Kramarž in dr. Rasin, pa vendar sta bila kasneje oba obsojena na smrt in ju je rešilo samo dejstvo, da je novi cesar Karel ob smrti Franca Jozefa proglasil amnestijo. Te amnestije pa je bilo deležno tudi večje število jugoslovanskih osebnosti, med drugimi tudi Svetozar Pribićević, ki se je leta 1917 vrnil v Zagreb in spet prevzel vodstvo HSK.

Ob enem mojih obiskov v Budimpešti, so mi prijatelji sporočili, da so iz madžarskih vladnih krogov zanesljivo izvedeli, da bo Italija napovedala Avstro-Ogrski vojno. To je še bolj utrdilo njihovo prepričanje, da bosta Avstrija in Nemčija izgubili vojno, obenem pa so se tudi zavedali, da bo postal njihov politični položaj še bolj zapleten in otežkočen. Javno se o tej vesti še ni nikjer govorilo, tudi časopisi seveda niso ničesar pisali o tem. Jaz sem to vest takoj sporočil v Prago ter jo poslal v uradni kovrti ogrskega parlamenta, da je na ta način pismo prešlo avstrijsko cenzuro, ki je bila tedaj v veljavi. Tudi v Pragi je ta vest ojačala prepričanje o končnem porazu Avstro-Ogrske.

NA BOJIŠČE

Jeseni istega leta, to je 1915, so se pričeli skozi Komarno pomikati veliki transporti avstrijske in nemške vojske in kmalu smo spoznali, da se pripravlja velika ofenziva proti Srbiji. Medtem pa je bilo tudi opuščeno nadaljnje delo na utrdbah okrog Komarna, pričele so se celodnevne vojaške vaje, moštvo je dobilo bojno opremo in slednjič je bilo vseh šest čeških bataljnov drug za drugim poslano na srbsko bojišče.

Ko sem zvedel, da je tudi moj bataljon odrejen na pot za bojišče, sem se dogovoril z bataljonskim zdravnikom, Čehom, da je z nekim zdravilom povzročil "epidemijo" griže med vojaštvom in tako je bil moj bataljon še tri tedne zadržan v Komarnu in ni mogel biti uporabljen za napad na Srbijo leta 1915. Ostalih pet bataljnov pa je napadlo proti Smederevu, kjer so se tako "junaško" držali, da so jih Srbi porazili in potisnili nazaj. Več sto vojakov, med njimi skoraj vsi častniki, pa se je prostovoljno predalo Srbom ter so takoj zaprosili za sprejem v srbsko vojsko. Zaradi poraza, ki so ga nato Srbi utrpeli zaradi ogromne premoči, tem častnikom ni uspelo vstopiti v srbsko vojsko, pač pa so se skupno s srbsko vojsko unikali v oni strašni zimi preko Albanije. Tisti častniki in vojaki, ki so ta umik preživel, so bili nato odposlani v Italijo, kjer se je organizirala Češka legija.

Naš bataljon je bil z veliko zamudo poslan v Srbijo z ukazom, da se priključi neki pehotni brigadi generala Reinhoehla. Prišli smo v Zemun, kjer smo morali čakati na ladjo za prevoz v Beograd (Most je bil porušen). V Zemunu sem poiskal svojega dobrega prijatelja dr. Nikolo Fuggera, ki je bil tudi svoje čase študent v Pragi in urednik NOVE DOBE. Komaj sem ga prepoznal, tako so nanj vplivali dogodki preteklih dni, zlasti pa poraz Srbije in s solzami v očeh mi je pravil o preganjanju in trpljenju, ki so ga morali prenašati najini skupni prijatelji, zemunski Hrvati in Srbi. On sam je bil nekako zaščiten, ker je bil mestni senator, živel pa je kljub temu v večnem strahu, kdaj tudi njega zapro in ga obdolže veleizdaje. O njegovem kasnejšem posredovanju med Zagrebom in Beogradom, bom obširneje pisal v naslednjih poglavjih.

Meni je bilo v Zemunu odrejeno stanovanje v hiši dr. Radivojevića, srbskega advokata, ki je bil aretiran in odpeljan iz Zemuna. Na tem stanovanju sem bil v prejšnjih letih večkrat gost, in zdaj sem se zgrozil, ko sem zagledal vso hišo oropano, pohištvo razbito in onesnaženo. Isto sem doživel ob prihodu v Beograd, ko sem skušal najti neke svoje prijatelje. Tudi njihova stanovanja so bila popolnoma izropana in uničena. Podobne prizore sem srečaval tudi na vsej svoji poti po Srbiji, kjer so ljudje pobegnili pred napadalci, oni pa, ki so ostali, so bili podvrženi trpljenju in preganjanju.

Po tridnevnem bivanju v Beogradu smo prejeli ukaz, da odpotujemo za brigado, kateri naj bi se priključili. Ves čas je deževalo, tako da so bile ceste v strašnem stanju, razorane od težkih koles topov in polne blata. Mnogi vojaki vsled tega niso mogli prenesti nadaljnjih naporov ter so onemogli obležali ob cestah. Porušene vasi in mesta, kolone ujetih srbskih vojakov, vse to je človeku seglo v srce. V Gornjem Milanovcu sem prvič videl bolgarske vojake, ki so se borili proti Srbom in obupaval nad tem izkazovanjem "slovanskega bratstva".

"Svojo" brigado smo dosegli šele v Požegi. Sprejem je bil tak, kakršnega smo pričakovali: strašna jeza poveljnikova, da tako "zgodaj" prihajamo. V Požegi se je brigada preosnovala in mi smo bili priključeni nekemu polku, s katerim smo nato nastopili dolg marš, preko hribov na meji med Srbijo in novopazarskim Sandžakom. Preko Nove Varoši smo prišli v Prijepolje, kjer smo doživeli ognjeni krst: sponadli smo se s črnogorsko vojsko, ki je več dni preprečevala, da bi mogli prekoračiti reko Lim. Slednjič pa so se Črnogorci umaknili in mi smo marširali naprej. Za Božič smo prispeli v Bijelo polje in naša slavnostna večerja je sestajala iz kruha, orehov in steklenice dišečega grškega konjaka. Nisem si niti mislil takrat, da bo čez petnajst let prav tu s strani šestojanuarske vlade interniran - Večeslav Vilder.

Med Božičem in Novim letom smo se zadrževali v mestu Šahovići, in nestrpno sem čakal na priliko, da se srečamo s kakim večjim črnogorskim odredom, da bi lahko pobegnili. Toda v vsej naši okolici je vladal popoln mir.

Šestega januarja smo dobili povelje za nočni pohod preko hribov, ki so bili popolnoma zasneženi. Zlasti starejši vojaki so le težko hodili in večina si je ovila noge s cunjami, da se zavaruje pred mrazom. Prihodnje jutro smo prispeli v neko vas, katere ime sem pozabil, in tu so nas pozdravile granate črnogorske artiljerije s takozvanega "Razvrsja" nad reko Taro.

Moje upanje, da se mi le posreči prebegniti, je spet oživel. Toda Črnogorci so se spet umaknili in mi smo zasedli Razvrsje, kjer smo nato več dni preživeli v popolnem miru. Menda so bili takrat že v teku razgovori o kapitulaciji Črne gore, do katere je nato 16. januarja 1916, tudi v resnici prišlo. Spet sem doživel veliko razočaranje, ki je bilo toliko večje, ker nisem vedel, ali se Srbija še bori ali ne; nobenih vesti nismo imeli, kaj se dogaja v svetu.

V ČRNI GORI

Po kapitulaciji, je avstrijska vojska okopirala Črno goro. Naš bataljon je bil nameščen v mestu Kolašin in okolici. Moj poveljnik, Čeh, ki je bil prav tako protiaustrijsko usmerjen in je kasneje stopil v Češko legijo v Italiji, mi je dovolil, da sem šel v Kolašin naprej kot **intendant, da ljudem razložim, da ne prihajamo kot sovražniki.**

Z osmimi dragonci sem prekoračil reko Taro. Ko smo se približali vasi Mojkovac, smo opazili, da pred nami beže trije moški. Pozval sem jih v srbskem jeziku, naj se ustavijo, ker bi rad z njimi govoril. Črnogorci so začudeni obstali. Izročil sem svoj revolver enemu od mojih spremljevalcev ter jim ukazal naj zjahajo s konj. Razložil sem onim trem, da prihaja v njihovo mesto vojska, ki je sestavljena iz Čehov, ki hočejo biti prijatelji, saj so neštetokrat pozdravili Črnogorce na sokolskih zletih; dodal sem, da nam je žal, ker smo bili prisiljeni boriti se proti Črni gori. Obljubil sem jim, da bo naš bataljon, zdaj, ko je borb konec, branil prebivalstvo Kolašina in okolice pred vsakim nasiljem in pretiranimi rekvizicijami ter da bo vzpostavil s prebivalstvom najboljše odnose.

Moje besede so jih seveda silno presenetile, verjeli so jim pa, kar se je takoj pokazalo. Dejali so, da bodo o tem obvestili vasi pred Kolašinom in ko smo kasneje prispeli v te vasi, smi bili sprejeti s kruhom, soljo in rakijo. Ljudje so nam izjavljali, da so srečni, da so k njim prišli Čehi, ki nimajo sovražnih namenov; bali pa so se Nemcev in Madžarov. V neki vasi so mi celo zaupali, da so o naše prihodu obvestili četnike, ki so se zatekli v hribe, odkoder so hoteli napadati avstrijske oddelke na cesti po dolini. Do tega pa ni prišlo, verjetno prav vsled poročil teh vaščanov.

Pot do Kolašina je bila zelo naporna, večinoma vsa v snegu in ledu. Tu in tam so bile v led izklesane stopnice in na teh mestih smo morali razjahati in voditi konje za uzde, v stalni nevarnosti, da kdo zdrkne v dolino, kjer je šumela Tara. Kljub temu smo srečno prispeli v Kolašin.

Ljudje so že vedeli kakšna vojska prihaja k njim. Pred mestom nas je čakal komandant žandarmerije ter nas je kljub vidnemu nezaupanju, vendarle lepo pozdravil. Dogovorilo smo se, da bo sklical občinske svetnike v mestno hišo, ki so jo do kraja napolnili tudi drugi meščani. Tam sem - po nalogu polkovnika - najprej v nemščini in nato v srbsčini izjavil, da v "imenu Njegovega Veličanstva", prevzemam oblast v Kolašinu in okolici. Svoje dragonce, od katerih so nekateri razumeli srbsko, sem pustil na cesti, da ne bi bilo prič tega, kar sem poudaril v srbsčini. Ponovil sem, kar sem dejal že trojici pri Mojkovcu, da se jim z naše strani ni treba bati ne sovražnosti ne nasilja, temveč da bomo nasprotno poskrbeli za varnost prebivalstva pred vsakim zlom. Moje besede so napravile velik vtis na navzoče in povabljen sem bil v hišo nekega uglednega meščana, kjer so mi dali na razpolago sobo s posteljo, ki sem jo po dolgih mesecih prenočevanja v šotorih ali na golih tleh, smatral za pravo razkošje.

Še isti dan sem tudi obiskal generala Medenico, poveljnika neke divizije, ki se je predala, in nekoliko njegovih častnikov. Vsi so izrazili začudenje in veselje, da k njim prihajajo Čehi in to s takimi obljubami. Po sestanku so me povabili na večerjo, med katero sem jim pripovedoval o svojih zvezah z Jugoslovani ter izrazil prepričanje, da bo Avstrija vojno izgubila in da bo prišlo do osvoboditve in zedinjenja Jugoslovanov. Medsebojno zaupanje in iskrenost sta privedla do tega, da so se general Medenica in njegovi častniki z menoj pobratili, on pa mi je v spomin izročil svojo sabljo, ki jo še danes čuвам kot drag spomin.

Bo še.

= = = = =

Naslednji priložnostni članek smo prejeli iz 'Zlate' Prage. Tudi mi se pridružujemo čestitkam. Ur.

J. K. STRAKATÝ

češki prijatelj Jugoslovanov, zlasti Slovencev, - jubilar.

30. maja smo v praškem "Klubu Omladincev-devetdesetletnikov" praznovali petinosemdesetletnico češkega časnikarja in pisatelja g. J. K. Strakatyja, pri čemer je bila poudarjena zlasti njegova velika in zaslužna dejavnost na polju češko-jugoslovanske vzajemnosti. Jubilar je koncem devetdesetih let preteklega stoletja vstopil na praško univerzo kot pristasa in pozneje aktivist takratnega velikega češkega naprednjaškega pokreta, vendar pa tedaj še ni imel stikov z jugoslovansko mladino, ki je tedaj študirala v Pragi in torej tudi ne z "generacijo 1895", o kateri pišem na drugem mestu.

Stiki z Jugoslovani so se šele pričeli, ko je v Pragi spoznal Zalarja, Lega, Laha in Rejsmana, poglobili pa so se, ko so se Čehi udeležili Prešemovih proslav v Ljubljani leta 1905, pri čemer je tudi Strakaty mnogo sodeloval.

Ob tej priliki je jubilar navezal mnogo novih poznanstev, zlasti s Slovenci, pa tudi s Hrvati. In tedaj se je začelo njegovo sistematično zanimanje za jugoslovanska vprašanja, ki ga je privedlo do tega, da je v naslednjih letih večkrat prepotoval vse jugoslovanske dežele, razen Makedonije, in napisal v češkem tisku brez števila člankov o prilikah na slovenskem Jugu, zlasti književne narave. V času prve svetovne vojne je bil zaradi svoje naprednjaške protiavstrijske delavnosti zaprt in končno obsojen zaradi "veleizdaje". Toda l. 1917. je bil od novega cesarja Karla pomiloščen ob priliki splošne amnestije. Takoj je začel z delom za jugoslovansko stvar in v smislu skupne borbe s Čehi proti Avstro-Ogrski, po končani vojni pa nadaljeval s seznanjanjem češke javnosti o jugoslovanskih vprašanjih. Od 1918. do 1935. je bil član uredništva velikega češkega dnevnika NARODNI LISTY. Na mnogih predavanjih in v velikem številu člankov, od katerih so prenekateri bili objavljeni kot knjižice, je obveščal češko javnost o Govekarju, Lahu, Legu, Gabrščku, Pustoslemšku, Boži Lovriču, Jurišiču, Levstiku, Kraigherju, Šorliju, Skrbnišku, Ostojiču, Ganglu, Senoi, Hribarju in drugih. Posebno bogati so njegovi prevodi jugoslovanskih avtorjev (pesmi, proza, drame): Kozaka, Bajiča, Boška, Cankarja, Dobida, Gangla, Kovača, Kmetove, Krefta, Kvedrove, Funtka, Kersnika, Laha, Levstika, Lipovška, Meška, Mrzela, Murnika, Novačana, Petruške, Puglja, Vidmarja, Zupančiča, dalje Srbov in Hrvatov Bartulovića, Lovrića, Bertića, Cara Emina in Branislava Nušića. Poleg tega je objavil tudi niz člankov o čeških političnih in književnih razmerah v slovenskih časopisih EDINOST, DAN, SLOVENSKI NAROD in JUTRO. Izdal je knjižico o "Češkoslovaško-slovenski vzajemnosti", ki je izšla v slovenskem prevodu l. 1933 v Ljubljani, nato "Bibliografijo jugoslovanske in češke književnosti v vzajemnih prevodih". Bil je eden od pobudnikov za ustanovitev "Štrosmajerjeve knjižnice jugoslovanske književnosti" v Pragi, ki je pozneje postala praška velika "Slovanska biblioteka".

J. K. Strakaty je vnuk slavnega češkega pevca, ki je mnogo pred revolucionarnim letom 1848., prvi v javnosti, v gledališču, začel pesem "Kde domov muj", ki je pozneje postala češka narodna himna.

Fr. HLAVAČEK

KULTURA IN OMIKA

Koncem maja je bil v Ohridu kongres slavističnih društev Jugoslavije. Prvi dan so posvetili 1100 letnici prihoda sv. Cirila in Metoda na Moravsko. Na dan svetnikov v macedonskih šolah ni bilo pouka. Med drugimi je kongres pozdravil tudi macedonski nadškof metropolit Dositej. O življenju in delu sv. bratov je bilo več referatov. Slovenca dr. Jože Pogačnik in dr. Fr. Tomšič sta, kot poroča DELO, "posebej osvetlila in v izčrpnih analizah dokazala slovenski izvor Brižinskih spomenikov, ki so torej slovenski zapisi, ne pa cerkvenoslovanski spomeniki, kot še vedno znova trdijo nekateri znanstveniki." - Med referenti je o jugosl. sodobni prozi in poeziji rekel Milo Bošković, da "pesniki uničujejo vsebino, prikazujejo imaginarno življenje. Pesem je montaža slik, metafor in asociacij ter leporečnih fraz... V vsebinskem pogledu pa zija praznina, ker ji prazna verbalistika ne daje življenjskega soka." Ni čuda, če je se po teh obtožbah razvila živahna pa tudi "burna" debata.

Ohrid so izbrale tudi skupnosti jugosl. univerz za svoj plenum. Pretrdesali so uveljavljanje študijske reforme na univerzah in ugotovili, da so študijski enotni načrti in programi za vse fakultete potrebni. Ta reforma naj vpliva na hitrejši študij na visokih šolah, kjer je lani diplomiralo 18.700 študentov, torej 1.400 več kot leta 1961. - Za novega predsednika Skupnosti jugosl. univerz je bil izvoljen dr. Snuderl, rektor ljubljanskega vseučilišča.

O jugoslovanskih festivalih so debatirali v Beogradu. Lani so bili 103 festivali, ki so trajali 1014 dni. Računsko torej trije vsak dan. Stanejo pa vsi skupaj milijardo din na leto.

Da dopolnim majske poročilo o mladih matematikih: v tretjem razredu sta dobila prvo nagrado dva mladeniča iz Ljubljane.

Razen tehničnih knjig dr. Milana Vidmarja so v Rusiji pred vojno poznali v prevodu samo Cankarjevega "Hlapca Bartola" (torej še tega po laškem prevodu!). Zdaj pripravljajo v Moskvi obširno antologijo poezije, kjer bo znaten del slovenski, od Vodnika do sodobnikov. Prevajajo pa tudi tri slovenska prozna dela, med temi Finžgarjev roman "Pod svobodnim soncem".

Anketa je pokazala, da bi mnogi radi na ljublj. univerzi študirali prevajalstvo. Proučili bodo možnosti za ustanovitev oddelka za prevajalstvo.

V Opatiji je umrl karikaturist mednarodnega slovesa Ladislav Kondor.

SPECTATOR

KRONIKA Osemdeset let je dopolnil v Rimu p. Anton Prešeren, asistent za slovanske jezuitske province. Leta 1921 je postal provincial jugoslovanske province in je kot tak obiskoval tudi redovno hišo v Sofiji, kjer se je večkrat sestal s pok. papežem Janezom, ko je ta služboval tam kot vizitator. Bila sta prijatelja. - Štirideset let škofovanja je pred časom dopolnil krški škof dr. J. Srebrnič iz Solkana v Gorici. Postal je naslovni nadškof. - Šestdesetletnik je postal dr. Tine Debeljak in Abrahama je srečal Pavle Verbič, ki deluje v gl. odboru za slovensko državo. - Sv. Stolica je odločila, da smejo slovenski škofje v svojih škofijah in v ostali Jugoslaviji birmovati v slovenskem jeziku. - Slovenski tiskovni inštitut v Trstu je letos podelil svojo vsakoletno nagrado "Vstajenje" v znesku 50.000 lir pisatelju Vinku Beličiču iz Trsta in Jožetu Udoviču iz Ljubljane (prvemu za črtice Nova pesem, drugemu za pesniško zbirko Zrcalo sanj.)

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda". Nje no mnenje predstavljajo le članki, podpisani od izvršnega odbora. List urejuje Dušan Pleničar. - Uredništvo: 76 Graeme Road, ENFIELD, Middx. Uprava: BM/TRIGLAV, London W.C.1

SRAČJE GNEZDO

"Vsaka oblast korumpira," je nekoč izjavil A = dlai Stevenson, in absolutna oblast korumpira absolutno. To mi pride na misel, ko berem v jugo slovenskem tisku ironizirane članke o Profumo-Keller aferi, ki je pretresla Britanijo. Kot je kajpak vsa reč obsodbe vredna, je vendar po dru gi strani res, da je demokratični sistem s svo jo opozicijo dosegel preiskavo in je moral pri

gadeti minister odstopiti, ker je prej nalagal parlament in s tem javnost. Toda ko je pred leti v Jugoslaviji predsednik neke republiške vlade ukradel ženo tajniku zvezne skupščine in je ta protestiral, tat ni bil klican na odgovor ampak za nagrado povišan v predsednika zvezne skupščine, ovdoveli tajnik pa je bil poslan v umobolnico. A tisti, ki je kritiziral gnilo družbo, še sedaj sedi v ječi. - Kar spet preseneča v tej Profumo aferi, je nesposobnost britanske tajne službe, na kar sem opozoril že lani decembra ob Vassalovem primeru. Kot so tedaj izrabili Rusi homoseksualca, je zdaj obstojala bojazen, da je bil poročeni vojni minister zaradi ljubavnih afer s Kellerco predmet podobnega izsiljevanja, tem bolj, ker sta si Profumo in ruski mornariški ataše takorekoč predajala kljuko v Kellerčinem zapeljivem stanovanju. - Že aprila sem hotel poročati, (a ni bilo zame prostora v KT,) o jugoslovanskem pro = testu zaradi Cliff Richardovega filma "Summer Holiday", češ da je prikazal Jugoslave v slabi luči. Firbec me je matral in sem šel gledat: vtis na jugoslovanske komuniste, brez vsakega smisla za humor, je moral biti grozen. Ne pa na Angleže, ker so vsi, s katerimi sem govoril, vzeli film s šaljive strani. Toda ne smemo pozabiti, da so v veliki meri jug . komunisti tega sami krivi, da so se jih v filmu tako privoščili. Naj se spomnijo, kake neumnosti in lumparije so pred petnajstimi leti, in celo pozneje, pred očmi istih Angležev na naših mejah počenjali. Take reči se kajpak težko pozabijo in je zato v incidentu na državni meji (oni v bosanskih planinah je itak posrečen nesporazum ob rabi slovarja,) zrno resnice, ki rdeče seveda boli, ker so sila občutljivi, kadar gre zanje, a so neobčutljivi, ko gre za druge. - Omeniti sem hotel tudi evropsko tek movanje za najboljšo ljudsko popevko. Tu je pa mene zbolelo, ko sem se spomnil "Marijane, ki nije došla" in podobnih, na televizorju pa gledal jugoslovanskega reprezentanta, ki je začel deklamirati (dobesedno!) svo je "Brodove", namesto da bi kaj veselega ali zaljubljenega zapel. Ni ču da, da je odnesel eno poslednjih treh mest, menda z dvema točkama. - Jdn Bull bo slejkoprej šel na parlamentarne volitve in poraz konservativne stranke je neizbežen. Vprašanje je le, s kako večino bodo laburisti prišli na oblast in v koliko se bodo proporcionalno sicer močni a repre = zentativno šibki Liberali okrepili. Vlada se je pokazala neučinkovito v mnogih ozirih, šef opozicije Harold Wilson si je pa privoščil vladni nepotizem, ki včasih res gre do absurda; rekel je, da bi ob njem celo Borgijci zardeli. Ko sem pri zoboderu čakal, da mi popravi čeljust, sem listal po cinično-zabavnem PUNCHu in naletel na to-le polresnico: Mo = druhe novo pečeni narodni poslanec: Well, pa sem le zmagal na (nadomest nih) volitvah. Predsednik vlade mi je v borbi precej pomagal in prav bo če se mu zahvalim... In je začel pisati pismo: "Dragi stric!..." - Ko to pišem, dan preden gre KT v tisk, smo še vedno brez papeža. Jutri bo do v konklavu začeli voliti. Kao bo nasledil popularnega Janeza, seveda nobeden ne ve. A ugibanja resnih opazovalcev in analitikov so zanimiva saj so pred petimi leti, kot sem svoje dni pisal, točno napovedali iz = volitev patrijarha Roncallija. Montini in Lercaro sta čisto izgovarja ni imeni, a tretji bi utegnil biti Paolo Marella, ki naj bi ga favorizi rali francoski in zmerni laški kardinali. Baje ve on, ki ima zdaj v oskrbi baziliko sv. Petra, o zunanjem svetu več kdor katerikoli drugi kardinal. Enajst let je bil diplomat v Washingtonu, potem je šel za apostol. delegata na Japonsko, kjer je preživel vojno in mnogo dobrega storil za vojne ujetnike, nato pa v Avstralijo. Stoji na dobri nogi s svetovnim tiskom. - Neki srbski mesečnik je dosledno pisal papa Djovani, konkuri rala mu je le beograjska POLITIKA. A resnica je bila v tem, da je bil pa pež Janez prav toliko slovenski kot je bil John anglosaški, Ivan hrvat ski, Giovanni italijanski, Johann nemški in Jovan srbski. Njegova smrt je to menda dovolj pokazala.

OD MESECA DO MESECA

"KITAJSKI" ČIR

Peti plenum CK ZKJ je 18. maja razpravljalo o "mednarodnih vprašanjih in nalogah mednarodnega delavskega gibanja". Glavno besedo je imel Tito, ki je dejal, da bo izraženo stališče ZKJ o teh vprašanjih pomagalo Jugoslovanom k boljšemu razumevanju mednarodnih kretanj, a obenem bodo v mednarodnem delavskem gibanju boljše razumeli gledišča ZKJ.

Svet se spreminja. Vplivno področje kapitalističnega sistema se je zožilo, a socialna revolucija je napredovala. K temu je pripomogla oktobrska revolucija in ogromni uspehi ZSSR v industrijskem napredku. Dve svetovni vojni nista mogli zaustaviti gibanja iz kapitalizma v socializem. Pri tem pomaga splošna kriza kapitalizma, osvobojevanje kolonialnih narodov in silovit napredek znanosti, tehnike in proizvodnih sil.

Vsi narodi v svetu so zainteresirani, da se ohrani mir, ker bi bila vojna vseuničujoča. Interesi miru in socializma so tesno povezani. Mir je potreben tudi za napredek zavisnih narodov. Koeksistenca držav z različnimi družbenimi sistemi je neobhodna potreba človeštva in socializma. Aktivno sodelovanje dežel v razvoju pomaga tem k napredku, a svetu pomaga premagovati nasprotja in nevarnosti sedanosti.

Hladna vojna je že povzročila hudo škodo, čeprav nekateri smatrajo, da je naravna. V mednarodnih odnosih prevladuje nezaupanje in reakcionarni krogi se še zatekajo k politiki sile, kar pomeni trošenje ogromnih sredstev za gonjo v oboroževanju. Potrebno pa je sožitje in enakopravni odnosi med narodi ter odstranitev hladne vojne kot ovire za mir in napredek v svetu.

Nekateri na zapadu in kitajski voditelji nasprotujejo razoroževanju. Čeprav so ovire velike in je vprašanje zapleteno, pa ni mogoče zanikati koristi, ki bi jih postopno razoroževanje imelo za vse narode. Nikdar nismo smatrali, da je najprej treba rešiti problem ostale od druge svetovne vojne, miti ne mislimo, da bi odstranitev perečih mednarodnih problemov bila mogoča čez noč.

Nekateri komunisti v ZKJ se ne zanimajo za mednarodno delavsko gibanje in zunanja vprašanja. Zaradi tega nepoznavanja in nerazumevanja prihaja do nepravilnih pogledov na naše stališče ob dogodkih v mednarodnem delavskem gibanju in med socialističnimi deželami.

Kitajski voditelji vstrajajo na dogmatskih glediščih o komunističnem razvoju, zanikajo možnost, da bi progresivne sile prišle na oblast brez vojne in zanikajo možnost mirne koeksistence med državami, ker ne razumejo, da to ne pomeni ideoloških kompromisov. Bore se proti destalinizaciji in za povampirjenje stalinističnih odnosov in metod v svetovnem komunističnem gibanju.

KPJ in jugoslovansko ljudstvo so na lastnih plečih poskusili stalinistične metode, ker se niso hoteli podvreči Stalinovi samovolji. Zato so pozdravili odloke 20. in 22. kongresa KPSZ, ker so pomenile obsodbo Stalinovih napak in odprle nov razvoj v ZSSR. Po Hruščovi zaslugi smo počasi izboljšali odnose z ZSSR in s socialističnimi deželami, kar ima velik pomen za revolucionarni delavski razred na splošno. Dobri odnosi z ZSSR ne nasprotujejo politiki sodelovanja z vsemi deželami. Ne bi bilo v skladu z našimi načeli, če bi želeli poslabšati odnose s kapitalističnimi državami.

Pomen Jugoslavije med neopredeljenimi deželami je eden glavnih razlogov za kitajske napade. O vprašanju miru in vojne zavzema kitajska KP trockistično stališče. ZKJ pa je za mir, čeprav ne zanika razredno borbo, ampak jo podpira kot prispevek k napredku. ZKJ je na strani antidogmatičnih sil v komunističnem gibanju. Obžaluje globoke principiелne razlike v tem gibanju. Da bi te ne povzročile razkola, je potrebno aktivno delovati v odstranjevanju nesoglasij med partijami.

Nekateri člani ZKJ ne razumejo ogromnega pomena dobrih odnosov med Jugoslavijo in ZSSR za mir na svetu. Odloki 81 partij v Moskvi leta 1960 niso bili načelni, toda to je preteklost in gledati moramo v sedanost in bodočnost. Zaradi preteklosti ne smemo stalno gojiti nezaupanja proti ZSSR.

Kitajci nas stalno napadajo kot revizioniste. To delajo tako na splošno, ne da bi dejali v čem je ta revizionizem. Ne pravim, da je vse perfektno v naši de-
Mi smo in bomo delali napake, ali mi smo jih opazili in popravili. Prazne besede niso nobeno merilo kaj je revizionizem in kaj ni. Praksa in njeni rezultati so najboljši dokaz za pravilno primembo Marksizma-Leninizma. Če pogledamo rezultate, katere so kitajski komunisti dosegli v njihovem notranjem razvoju potem so njihove napake naravnost himalajske v primeri z našimi. Pa se mi vseeno ne vmešavamo v njihove notranje zadeve.

Kitajska hoče postati čimpreje vodilna sila v revolucionarnem delavskem gibanju, toda njihova politika, da bi to dosegli ni dala pravih rezultatov. Mi se ne veselimo njihovih napak, ker to slabi svetovno delavsko gibanje. Mi smo pozdravili kitajsko revolucijo in smo želeli dobre odnošaje z novo državo. Toda Kitajska je nenadoma spremenila svojo politiko napram nam. Zdaj nas obtožujejo, da se vračamo v kapitalizem. Oni napadajo našo neblokovsko politiko in našo politiko, ki stremi za vspostavljanjem dobrih odnošajem z Zapadom an Vzhodom. Toda njihove želje, da bi nas očrnili v očeh afriških in azijskih dežel, posebno neblokovskih, se ne bodo uresničile, ker nas ti narodi dobro poznajo. Albanski avanturisti so jih ravni zavezniki.

Kitajci so dalje razvili Leninovo idejo, da se center revolucije pomika z zahoda na vzhod in v želji za hegemonijo in ideološkim monopolom trdijo, da se je ta center premaknil na Kitajsko. Zdaj pa žele, da bi cel mednarodni delavski razred kazal solidarnost z novim centrom. V takim pogojim se lahko razvije nacionalizem najslabše vrste. To se že lahko vidi in njihovem stališču napram evropskemu delavskemu gibanju in politiki nasprotovanja drugih narodom napram evropskim in razvitim deželam. Ta njihova politika vodi proti termonuklearni vojni, katero kitajski voditelji podcenjujejo radi njihove številčne premoči. Jasno je, da napredne sile na svetu ne morejo soglašati s tako politiko.

Naši odnošaji z ZSSR se zdaj ugodno razvijajo. Med našim obiskom v ZSSR smo se prepričali, da obstoja obojestranska pripravljenost, da se naši odnošaji tako razvijejo kakor to odgovarja obojem stranem. Med našim obiskom na Madžarskem smo tudi opazili potrebo za čvrstim sodelovanjem. Isto smo tudi videli ko nas je obiskal bolgarski ministerski predsednik.

V bodoče bo naša naloga, da sodelujemo z komunističnimi in delavskimi partijami. Iz iskušnje vemo, da bo še polno spornih problemov. Mi moramo proučevati vse moderne socialne probleme v vseh deželah. Obenem pa moramo poskušati, da čim bolj objektivno obveščamo našo publiko o dosežkih drugih dežel, posebno socialističnih in novo osvobojenih. Mi moramo razviti kar najbolj uspešno sodelovanje z vsemi revolucionarnimi partijami in naprednimi gibanji. To ni novo za nas: zadnjih 20 let je bila vsa naša zunanja politika usmerjena k napredku, miru in socializmu. Internacionalizem in humanizem, ki označuje medsebojne odnošaje v naši socialistični skupnosti, mora biti tudi v naših odnosih z drugimi deželami in narodi. Tako bo Jugoslavije dobila še večji ugled in dobila na milijone novih prijateljev.

- - -

Do novembra 1964. naj bi bila dograjena Jadranska cesta do Bara v Črni Gori. Zdaj je gotova do Šibenika ter v presledkih ob Trogiru in Splitu, skupaj od Reke 350 km. Razpisati pa bodo morali konkurz za nova dela, ker so dobili posojilo od Mednarodne banke, kjer so bile postavljene zahteve po najcenejši gradnji, upoštevajoč ponudbe iz tujine. Letos naj bi bila tudi dograjena avtocesta od Ljubelja do Djevdjelije z dograditvijo odsekov med Ljubeljem in Naklom, pod Beogradom, pri Velesu in v Demir Kapiji ob Vardarju. - V Zagrebu so spustili v proizvodnjo toplarno, ki so jo gradili štiri leta in pol. (Stala je 11 bilij. din.) Proizvodnja: 350.000 kwh elektr. energije, 300.000 ton pare za industrijo in 200.000 ton pare za ogrevanje stanovanj, na leto. - Po statistikah se je jugosl. industr. proizvodnja potrojila v zadnjih desetih letih. Jeklo: 500.000 ton (1953) in sedaj preko 1,500.000 ton. Nafta: 152.000 ton (1952) zdaj 1,500.000 ton. Elctrična energija: skok od 3 bilij. kwh na pre ko 11 bilij. kwh. Proizvodnja strojev se je dvignila štirikratno. - Patrijarh German je podpisal z oblastmi sporazum o socialnem zavarovanju pravoslavnihi duhovnikov.

Ivan Stanič